

تأثیر سرمایه اجتماعی در مشارکت گروهی اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد

دکتر غلامرضا حسنی درمیان^۱، مهدی ابراهیمی^۲، فهیمه آذرنیا^۳

۱- دانشیار گروه آموزشی علوم اجتماعی آدرس محل کار: دانشگاه فردوسی مشهد

پست الکترونیک: adabiyat@ferdowsi.um.ac.ir

۲- کاندیدای دکتری - آدرس محل کار: سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری مشهد

پست الکترونیک mahdiebrahimi@chmail.ir

۳- کارشناس اجتماعی - آدرس محل کار: سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری مشهد

پست الکترونیک azarnia.fa@gmail.com

چکیده:

یکی از حوزه‌هایی که به نظر می‌رسد سرمایه اجتماعی بر آن تأثیر دارد، مشارکت گروهی در امور اجتماعی است که می‌تواند از طریق تقویت و گسترش علاقه‌مندی افراد به مسائل اجتماعی باعث بهبود فعالیت‌های گروهی و اجتماعی آنان شود. این پژوهش به بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد و تأثیر آن بر مشارکت آنان پرداخته است. مواد و روش کار: این مطالعه مقطعی، بر روی ۳۰۲ نفر از اعضای شورای محلات اجتماعی شهر مشهد در سال ۱۳۹۶ انجام شده است. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخت جمع آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های توصیفی با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ استفاده شده است. نتایج تحقیق: اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد از میزان سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار بوده و میزان مشارکت گروهی بر حسب وضعیت تاهل، سن، وضعیت اشتغال، میزان تحصیلات تأثیر پذیر بوده است. همچنین با بالا رفتن انتظار فایده از مشارکت، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس. و ارتباط سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی، میزان مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد و با بالا رفتن سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به نتایج پژوهش، در رابطه با تعیین و تبیین اهداف، همزمان با تعیین اهداف برنامه ریزی انجام گیرد که روحیه جمع گرایی در بین اعضا تقویت گردد. تقویت روحیه جمع گرایی در مقابل فردگرایی باعث ایجاد انگیزه بیشتر کاری برای رسیدن به اهداف جمعی خواهد شد.

کلیدواژه: سرمایه اجتماعی، مشارکت گروهی، شورای اجتماعی محله

مقدمه :

مشارکت گروهی در واقع نوعی رفتار اجتماعی، مبتنی بر اعتقاد و منافع شخصی یا گروهی است که عبارت است از میزان دخالت اعضای نظام در فرآیند تصمیم گیری (فاتحی، ۱۳۸۳). مشارکت‌های گروهی به عنوان یکی از شبکه‌های مشارکت مدنی هرچه در جامعه‌ای متراکم‌تر باشند احتمال همکاری شهروندان، تقویت هنجارهای متقابل، شبکه‌های ارتباطی کسب حسن شهرت و وفای به عهد و پذیرش هنجارهای رفتار جامعه محلی در جهت منافع متقابل بیشتر است. (پیران، ۱۳۸۳: ۳)

در نظریه‌های مدیریت و برنامه ریزی شهری نیز به دلیل وجود چنین معضلاتی تمامی تلاش‌ها معطوف به استفاده از رویکرد راهبردی مشارکت اجتماعی شده است که نماد نمایان مشارکت اجتماعی مشارکت گروهی است. مشارکت گروهی، فرایند سازمان یافته‌ای است که افراد از روی آگاهی و اطلاع داوطلبانه، گروهی و با عنایت به علایق معین و مشخص که منجر به خود شکوفایی و نیل به اهداف و سهیم شدن در منابع قدرت می‌گردد، فعالیت می‌کنند و باعث خواهد شد تا بی‌تفاوتی‌ها، از خود بیگانگی اجتماعی و فرهنگی رخ ندهد. عرصه چنین مشارکتی، نهادهای مشارکتی مانند گروه‌ها، انجمن‌ها، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های خود یاری محلی هستند که در سطح جوامع انسانی و حوزه‌های گوناگون نقش ایفا می‌کنند. (محسنی تبریزی، همان: ۱۵). مشارکت گروهی در واقع نوعی رفتار اجتماعی، مبتنی بر اعتقاد و منافع شخصی یا گروهی است که عبارت است از میزان دخالت اعضای نظام در فرآیند تصمیم گیری. در حقیقت جوهر مشارکت، منابع مشترک گروه در جامعه و منافع مشترک فرد در گروه است (لهسایی زاده، ۱۳۸۳). مشارکت اجتماعی تحت تاثیر عوامل زیادی است که یکی از مهمترین آنها سرمایه اجتماعی یک جامعه است. در واقع، سرمایه اجتماعی منجر به مشارکت بالاتر افراد یک جامعه می‌شود. (ولمن و باوس^۱، ۲۰۰۵)

سرمایه اجتماعی شبکه‌ای از روابط و پیوندهای مبتنی بر اعتماد اجتماعی بین فردی و بین گروهی و تعامات افراد با گروه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی و قرین همبستگی و انسجام اجتماعی است، حمایت اجتماعی لازم را برای افراد و گروه‌ها به وجود می‌آورد و انرژی لازم برای تسهیل کنش‌ها در جهت تحقق اهداف فردی و جمعی را میسر می‌سازد (چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴).

امروزه میل روز افزونی برای زندگی در شهر و شهری شدن در جوامع مختلف به وجود آمده و شهرنشینی به عنوان شیوه غالب زندگی بشر در آمده است به طوری که آثار ناشی از آن در کلان شهرها به یک مساله مهم تبدیل شده است (یوسفی، ۱۳۸۹). در شهرهای کنونی افراد بیش از آنکه شهروند باشند مردمی هستند که در کنار هم زندگی می‌کنند و مقوله‌هایی از قبیل مسؤول بودن، تکلیف داشتن و ... را تجربه نکرده و با این مفاهیم نزیسته‌اند. روابط و حمایت‌های اجتماعی، همکاری و تعاون، مشارکت در برنامه ریزی‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی تنزل شدیدی یافته است و کاهش مشارکت اجتماعی افراد و پیامدهای آن به یک مسئله اجتماعی در شهر تبدیل شده است (ملاحسنی، ۱۳۸۳: ۳۲۸). در صورتی که در فرایندهای توسعه شهری، شهروندان، به عنوان سرمایه انسانی اصلی جامعه و سرمایه حیاتی پیوند حال و آینده، از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند و ویژگی معرفت‌شهروندی، وجود اخلاق مشارکت جویانه است به گونه‌ای که شهروندی یک موقعیت کاملاً فعالانه بشمار می‌آید (جونس و وایس، ۱۹۹۲: ۲۵).

شهر مشهد با بیش از ۳ میلیون جمعیت در حال رشد با تراکمی از مسائل اجتماعی و از طرفی با انتظارات و توقعات متنوعی مواجه است و از جمله شهرهایی است که هر ساله بر تعداد جمعیت آن افزوده می‌شود، به طوری که بر اساس اطلاعات مرکز آمار، جمعیت این شهر بین سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵ رشدی حدود ۲۲۲ درصد را نشان می‌دهد. رشد شتابان جمعیت شهری مشهد، هشدار می‌دهد که در زمینه‌ی احتمال بروز مشکلات مختص شهرهای بزرگ، انواع ناهنجاری‌ها که در شهرهای میلیونی امکان وقوع دارد، ضمن آنکه ارائه خدمات به چنین جمعیتی به آسانی از عهده‌ی یک سازمان و آن هم به صورت یک طرفه بر نمی‌آید.

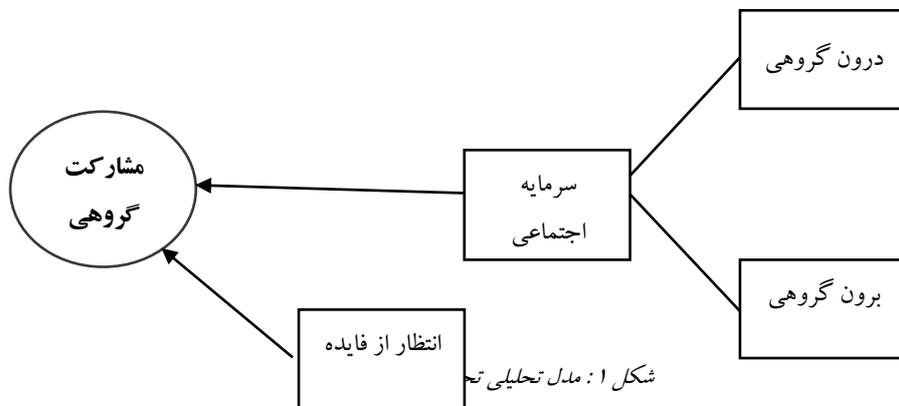
شوراهای اجتماعی محلات مشهد پس از بازنگری در آیین نامه در سال ۱۳۸۹ در سه منطقه از شهر مشهد (مناطق ۲، ۶ و ۹) به شکل رسمی فعالیت خود را آغاز نمود. موضوعاتی همچون افزایش ارتباط و اعتماد متقابل بین ساکنان محلات و شهرداری، ارتقای فرهنگ شهروندی، افزایش همبستگی مردم در سطح محلات و احساس تعلق مردم به شهر و محله، ترویج فرهنگ دینی، احیای فرهنگ محله‌محوری، شناسایی معضلات محله و ارائه راهکارهای بومی برای

¹ Wellman & Bouse

حل مسائل محلات از موارد مهم و دلایل شکل گرفتن شوراهای اجتماعی محلات مشهد بوده است که می‌تواند به جلب مشارکت مردم، نهادها و تشکلهای غیر دولتی و واگذاری هر چه بیشتر فعالیت‌های اجرایی به آنان بینجامد.

با این توصیف مشارکت‌های گروهی به عنوان یکی از شبکه‌های مشارکت مدنی هر چه در جامعه‌ای مترکم تر باشند احتمال همکاری شهروندان، تقویت هنجارهای متقابل، شبکه‌های ارتباطی کسب حسن شهرت و وفای به عهد و پذیرش هنجارهای رفتار جامعه محلی در جهت منافع متقابل بیشتر است. (پیران، ۱۳۸۳: ۳). با توجه به اینکه سرمایه اجتماعی از عناصر و ویژگی‌های نظام اجتماعی (مانند اعتماد اجتماعی، هنجارهای معامله متقابل و شبکه‌های اجتماعی) است که هماهنگی و همکاری را در بین افراد یک جامعه برای دستیابی به سود متقابل تسهیل می‌کند. (غربی، ۱۳۸۹: ۱۳۸). و شناخت عوامل موثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی می‌تواند به جوامع، در گسترش ابعاد سرمایه اجتماعی کمک نموده و موجب افزایش عملکرد اجتماعی و اقتصادی فردی و گروهی در جوامع گردد (پاتنام، ۱۳۸۴: ۵۶).

به نظر می‌رسد سرمایه اجتماعی بتواند با ایجاد و انتقال هم بستگی‌های گروهی به حفظ وفاداری‌های گروهی و تقویت هویت‌های مشخص منجر شود و برای اتصال به ابزارها، انتشار اطلاعات و در نهایت فراهم آوردن زمینه تعاملات وسیع تر بین گروهی و مشارکت گروهی مفید واقع گردد. بنابراین ضروری می‌نماید سنجش میزان سرمایه اجتماعی اعضای شوراهای اجتماعی محلات به عنوان یک الگوی مشارکت گروهی محله محور و مجرای برای آموزش مشارکت در تعیین سرنوشت مردم و شراکت در بحث تصمیم‌گیری جمعی با برخورداری از پشتوانه فکری و اعتقادی با خصلتی محلی و نیز بررسی علمی دقیق و موشکافانه تأثیر میزان سرمایه اجتماعی اعضای شوراهای اجتماعی محلات به عنوان یک پدیده اجتماعی بر مشارکت گروهی آنان پیش از آن که برخی دگرگونی‌ها اصالت آن‌ها را از میان بردارد.

مواد و روش کار:

این مطالعه از نوع تحقیق پیمایشی بوده است. جامعه آماری این تحقیق کلیه اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد (۱۴۰۰ نفر) در سال ۱۳۹۶ بوده است. بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۰۲ نفر عضو شورای اجتماعی محله به عنوان انتخاب شدند. شیوه نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده با استفاده از لیست اعضای شوراهای اجتماعی محلات صورت گرفته است. همچنین جهت بررسی پرسشنامه اولیه و مشکلات احتمالی در طراحی گویه‌ها یا ابهام موجود در سوالات موجود آزمون مقدماتی با ۳۰ نفر از افراد جامعه آماری انجام گرفت.

قابلیت اعتماد پرسشنامه این پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۰ بدست آمد که نشانگر قابلیت اعتماد مطلوب این پرسشنامه بوده است جهت بررسی روایی پرسشنامه از آزمون کرویت بارتلت استفاده شده که نشان داده است این آزمون در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ معنادار است (زیرا $Pvalue < 0.05$) و نشان داده است که ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست و نیز مقدار KMO قابل قبول می‌باشد. بنابراین روایی سازه برای پرسشنامه برقرار است. برای پردازش و تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها از نرم افزار spss 24 استفاده گردید.

یافته‌ها:

در این تحقیق ۳۰۲ نفر شرکت کرده‌اند (۵۳ درصد مرد و ۴۷ درصد زن). ۱۰/۶ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم و کمتر، ۳۷/۷ درصد کارشناسی، ۱۰/۶ درصد کاردانی و حدود ۱۱/۳ درصد نیز دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و ۰/۷ درصد دارای تحصیلات دکتری بوده‌اند. ۶۵ درصد اعضای شوراهای اجتماعی محلات در نمونه مورد بررسی مشهودی و ۳۰ درصد غیر مشهودی بوده‌اند. ۲۵/۵ درصد پاسخگویان یک سال و کمتر از آن عضو شورا بوده‌اند، ۱۷/۲ درصد به مدت ۲ سال، ۱۳/۹ درصد به مدت ۳ سال، ۲۱/۲ درصد به مدت ۴ سال و ۲۲/۲ درصد نیز به مدت ۵ سال عضو شورا بوده‌اند.

جدول ۱: توصیف جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی

متغیر	ابعاد	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۴۲	۴۷
	مرد	۱۶۰	۵۳.۰
تحصیلات	دیپلم و کمتر	۱۲۰	۳۹/۷
	کاردانی	۳۲	۱۰/۶
	کارشناسی	۱۱۴	۳۷/۷
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۳۴	۱۱/۳
	دکتری	۲	۰/۷
وضعیت بومی	مشهودی	۱۹۶	۶۵
	غیر مشهودی	۱۰۶	۳۵
مدت عضویت در شورای اجتماعی محله	یک سال و کمتر	۷۷	۲۵/۵
	یک تا ۲ سال	۵۲	۱۷/۲
	۳ سال	۴۲	۱۳/۹
	۴ سال	۶۴	۲۱/۲
	۵ سال	۶۷	۲۲/۲

حدود ۵۳ درصد پاسخگویان اعلام کرده‌اند تمامی جلسات ۶ ماهه اخیر برگزار شده، ۱۲ درصد شان اعلام کرده‌اند ۵ جلسه برگزار شده، ۷ درصد ۴ جلسه، ۵ درصد ۳ جلسه و ۵ درصد نیز یک یا دو جلسه را اعلام کرده‌اند، ۱۶ درصد به سوال پاسخ نداده‌اند و ۲ درصد نیز اعلام کرده‌اند هیچ جلسه‌ای برگزار نشده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد از میان متغیرهای مختلف مولفه پایگاه اجتماعی و اقتصادی خانواده، ارتباط متاهل یا مطلقه بودن فرد، تحصیلات فرد در سطح کارشناسی ارشد و دکتری، تحصیلات پدر در سطح کارشناسی و کارشناسی ارشد، تحصیلات مادر در سطح کاردانی یا کارشناسی، ۳، ۴، ۵ یا بیش از ۶ نفره بودن خانواده، ۳۱ تا ۵۰ ساله بودن و شاغل بودن شخص و مالکیت منزل با میزان مشارکت گروهی از نظر آماری معنی دار می‌باشد به گونه‌ای که میزان مشارکت گروهی در اعضای مطلقه و متاهل بیشتر از اعضای مجرد، در افراد دارای محدوده سنی ۳۱ تا ۵۰ سال کمتر از افراد ۲۱ تا ۳۰ ساله، در افراد شاغل بیش از اشخاص بیکار، در مالکان منزل مسکونی بیشتر از اجاره‌نشینان و در افراد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری پایین‌تر از افراد بدون تحصیلات دانشگاهی است. همچنین میزان این شاخص در افرادی که پدری با تحصیلات کارشناسی و کارشناسی ارشد و مادری با مدرک کاردانی یا کارشناسی دارند، بیش از افرادی است که پدر و مادر بی‌سواد دارند و در افراد دارای خانواده سه، چهار، پنج و بیش از شش نفره مشارکت گروهی بیشتر از کسانی است که در خانواده دو نفره زندگی می‌کنند.

بررسی فرضیه‌های تحقیق:

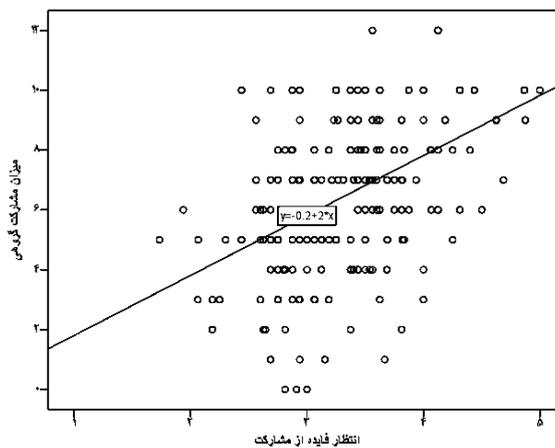
با توجه به اینکه نمرات متغیرهای مورد بررسی دارای توزیع نرمال نبوده است از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است:

جدول ۲: آزمون فرضیه ها

Pvalue	ضریب همبستگی اسپیرمن	فرضیه
۰/۰۰۱	۰/۴۷۷	میزان مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد ارتباطی با انتظار آنها از فایده مشارکت ندارد
۰/۰۰۱	۰/۴۲۲	میزان مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد ارتباطی با سرمایه اجتماعی درون گروهی آنها ندارد
۰/۰۰۱	۰/۲۷۸	میزان مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد ارتباطی با سرمایه اجتماعی برون گروهی آنها ندارد

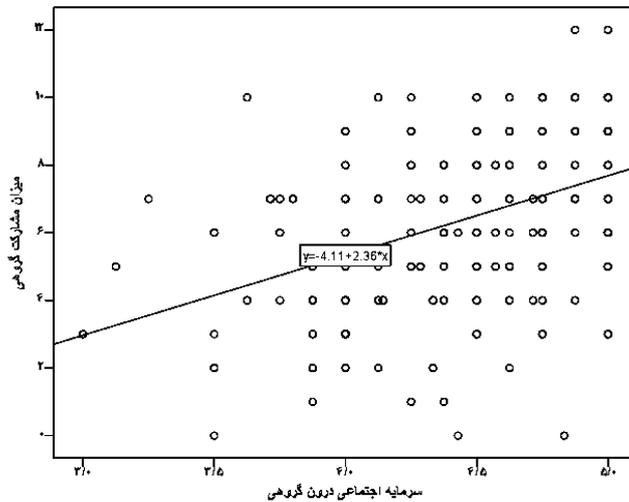
بررسی فرضیه‌های تحقیق نشان داده است که تأثیر انتظار فایده از مشارکت اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد بر میزان مشارکت گروهی مورد تأیید قرار گرفته است. ضریب همبستگی اسپیرمن رابطه انتظار فایده از مشارکت و میزان مشارکت گروهی اعضای شورا را از نظر آماری معنی دار نشان داده است.

به عبارتی انتظار فایده از مشارکت اثر قابل توجهی بر مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد می‌گذارد. مثبت بودن ضریب همبستگی نشانه ارتباط مستقیم بین این دو مولفه می‌باشد یعنی با افزایش انتظار فایده از مشارکت، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس. هر چند که ارتباط بین دو مولفه معنادار است اما چون مقدار ضریب همبستگی کم (کمتر از ۰/۷) می‌باشد، شدت این رابطه زیاد نیست. نمودار پراکنش دو متغیر نشان داده است که با توجه به اینکه بیشتر نقاط نمودار از خط رگرسیونی برازش داده شده دور هستند، شدت ارتباط دو متغیر زیاد نیست.

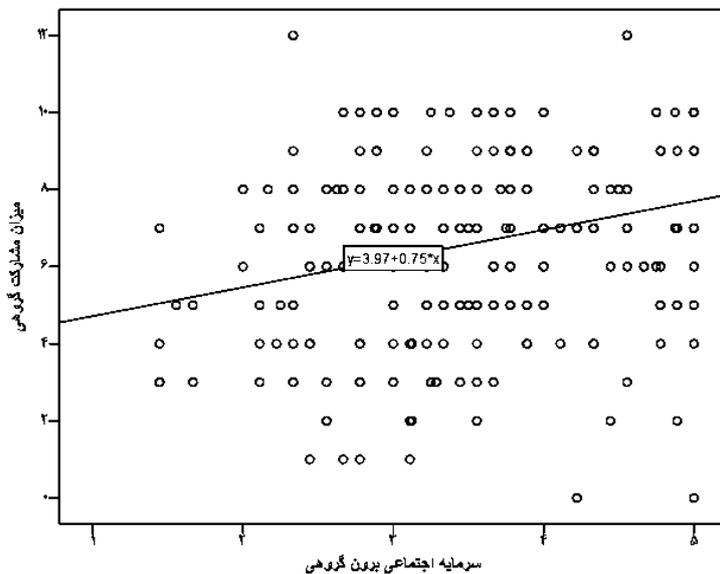
شکل ۱: نمودار پراکنش نمرات «انتظار فایده از مشارکت» در مقابل «میزان مشارکت گروهی اعضای شورا»

همچنین فرضیه ۲ تحقیق نیز مورد تأیید قرار گرفته است و ارتباط سرمایه اجتماعی درون گروهی و میزان مشارکت گروهی اعضای شورا از نظر آماری معنی دار می‌باشد. بدین مفهوم که سرمایه اجتماعی درون گروهی تأثیر قابل توجهی بر مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد می‌گذارد. مثبت بودن ضریب همبستگی نشانه ارتباط مستقیم بین این دو مولفه می‌باشد یعنی با بالا رفتن سرمایه اجتماعی درون گروهی، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس. پراکنش سرمایه اجتماعی درون گروهی در برابر میزان مشارکت گروهی اعضای شورا به شکل زیر است. نمودار پراکنش سرمایه اجتماعی درون گروهی و مشارکت گروهی حاکی از شدت کم ارتباط دو متغیر می‌باشد.

شکل ۲: نمودار پراکنش نمرات «سرمایه اجتماعی درون گروهی» در مقابل «میزان مشارکت گروهی اعضای شورا»

بررسی رابطه‌ی سرمایه اجتماعی برون گروهی و میزان مشارکت گروهی در میان اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد نیز دارای همبستگی مثبت و به لحاظ آماری معنادار بوده است. بدین مفهوم که سرمایه اجتماعی برون گروهی تأثیر قابل توجهی بر مشارکت گروهی اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد می‌گذارد. مثبت بودن ضریب همبستگی نشانه ارتباط مستقیم بین این دو مولفه می‌باشد یعنی با بالا رفتن سرمایه اجتماعی برون گروهی، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس. هر چند که ارتباط بین دو مولفه معنادار است اما چون مقدار ضریب همبستگی کم می‌باشد، شدت این رابطه زیاد نیست. نمودار پراکنش سرمایه اجتماعی برون گروهی در برابر میزان مشارکت گروهی نیز نشان داده است که چون بیشتر نقاط نمودار از خط رگرسیونی برازش داده شده دور هستند، مانند آزمون همبستگی نتیجه می‌گیریم که شدت ارتباط دو مولفه زیاد نیست.

شکل ۳: نمودار پراکنش نمرات «سرمایه اجتماعی برون گروهی» در مقابل «میزان مشارکت گروهی اعضای شورا»

بحث و نتیجه گیری:

سرمایه اجتماعی نوعی انباشت که همبستگی اجتماعی، تعهد اجتماعی و در نتیجه نوعی مشارکت اجتماعی را در بر می گیرد. در این تحقیق سنجش تأثیر سرمایه اجتماعی در مشارکت گروهی اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد مورد بررسی قرار گرفته و یافته‌های تحقیق نشان داده است که از میان متغیرهای مختلف مولفه پایگاه اجتماعی و اقتصادی خانواده، ارتباط وضعیت ناهل، تحصیلات، سن و وضعیت اشتغال با میزان مشارکت گروهی از نظر آماری معنی دار بوده است به گونه‌ای که میزان مشارکت گروهی در اعضای متاهل بیشتر از اعضای مجرد، در افراد دارای محدوده سنی ۳۱ تا ۵۰ سال کمتر از افراد ۲۱ تا ۳۰ ساله، در افراد شاغل بیش از اشخاص بیکار، در مالکان منزل مسکونی بیشتر از اجاره‌نشینان و در افراد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و دکتری پایین تر از افراد بدون تحصیلات دانشگاهی است.

ارتباط انتظار فایده از مشارکت و میزان مشارکت گروهی اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد از نظر آماری معنی دار می‌باشد و با بالا رفتن انتظار فایده از مشارکت، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس. در مباحث مربوط به توسعه اجتماعات محلی دو دیدگاه متمایز وجود دارد. رویکرد اول، دارایی-مبنای و دیگری، رویکرد نیاز-مبنای. رویکرد دارایی مبنای جامع نگر است و به انسجام رفاه مردم و مکان تمایل دارد. برخلاف آن رویکرد نیاز مبنای بین این دو گونه رفاه تمایز قایل می‌شود. دیدگاه دارایی مبنای به جای پیامد بر فرآیند تأکید دارد و با بسیج دارایی‌های محلی نظیر سرمایه اجتماعی و کالبدی موجب ظرفیت‌سازی می‌شود. سرمایه اجتماعی و سرمایه کالبدی، عوامل شتاب دهنده برای ظرفیت‌سازی هستند و از این رو ابزاری برای دیگر اهداف به شمار می‌آید. در دهه‌ی گذشته شاهد ظهور دیدگاه دارایی مبنای در تمایز با دیدگاه نیاز مبنای بودیم.

تایید رابطه سرمایه اجتماعی درون گروهی و میزان مشارکت گروهی اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد نشان داده است که با بالا رفتن سرمایه اجتماعی درون گروهی، میزان مشارکت گروهی افزایش می‌یابد و بالعکس. همچنین ارتباط سرمایه اجتماعی برون گروهی و میزان مشارکت گروهی اعضای شوراهای اجتماعی محلات مشهد از نظر آماری معنی دار بوده است و با بالا رفتن سرمایه اجتماعی برون گروهی، میزان مشارکت گروهی افزایش یافته است. به طور کلی سرمایه اجتماعی برون گروهی تحت عنوان عامل (رشد اقتصادی) خارجی مثبت، در صورتی که سرمایه اجتماعی درون گروهی افراطی به عنوان عاملی منفی برای رشد اقتصادی است. بنابراین محققان ایجاد سرمایه اجتماعی را با ایجاد سرمایه اجتماعی برون گروهی برابر می‌دانند که شامل انواع شبکه‌های همکاری و رای شکاف‌های گروهی و تسهیل ارتباط‌های تجاری در زندگی مدنی را درک می‌کنیم و نیز رشد اقتصادی را بالا می‌برد. برعکس، اسونسن‌ها تخریب سرمایه اجتماعی را به عنوان تبدیل سرمایه اجتماعی برون گروهی سودمند به سرمایه اجتماعی درون گروهی زیان بخش که مستلزم استراتژی‌های ممانعت از ورود غیر اعضا، تمایز بین گروه‌ها جامعه در حال تکه تکه شدن در حالی که قبلاً بهم چسبیده بودند که نهایتاً به رکود اقتصادی منجر می‌شود.

نویسندگان معتقدند که سرمایه اجتماعی برون گروهی را بایستی به عنوان یک عامل تولیدی جدید به مفاهیم متداول سرمایه فیزیکی و انسانی افزود. بنابراین در مقایسه با سرمایه اجتماعی درون گروهی که مستلزم انزوای گروه، فقدان همکاری بین گروه‌ها و جامعه تکه تکه شده است؛ سرمایه اجتماعی برون گروهی تولیدی می‌باشد زیرا هم سطح اعتماد کلی و هم اعتماد خاص را افزایش می‌دهد و اجازه می‌دهد تا بیشتر معاملات بدون حضور شخص ثالث انجام گردد. الزام این چنین کشفی یک تجدید ارزیابی از اقتصاد سنتی بود و بنابراین مؤلفان یک اقتصاد اجتماعی جدید را «اقتصاد بوردیو» به پاس احترام به جامعه شناس بزرگ فرانسه پیشنهاد می‌دهند. اجازه داریم تا تحلیل‌های بین رشته‌ای هم شکل‌های مادی و هم شکل غیر مادی سرمایه را انجام دهیم. اسونسن‌ها معتقدند که چنین اقتصاد بوردیویی بایستی بر روی مطالعه سرمایه اجتماعی تمرکز یابد.

¹ Asset Based

² Need Based

منابع:

- اکبری، امین، (۱۳۸۳) نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت - بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی و اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم اجتماعی تهران.
- آبرکرامی، نیکلاس و استفن هیل (۱۳۶۷) فرهنگ جامعه شناسی، ترجمه حسن پویان، چاپخشی آقا بخشی، علی، (۱۳۷۹) فرهنگ علوم سیاست، تهران: نشر چارپار، چاپ اول.
- پاتنام، رابرت، (۱۳۸۰) دموکراسی و سنتهای مدنی، مترجم محمد تقی دلفروز.
- چلبی، مسعود (۱۳۸۵) تحلیل اجتماعی در فضای کنش، تهران: نشرنی.
- ربانی خوارسگانی، علی، غلامرضا صدیقی اورعی و مهدی خنده رو (۱۳۸۹) سنجش میزان سرمایه اجتماعی در سطح محلات منطقه ۹ مشهد، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، پاییز و زمستان ۱۳۸۸، صص ۱۱۹-۱۴۹.
- رجب زاده، احمد، (۱۳۸۲) رفتارهای فرهنگی ایرانیان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طرح های ملی.
- رحیق اغصان، علی، (۱۳۸۴) دانش نامه علم سیاست، تهران: فرهنگ صبا، چاپ اول.
- رفیع پور، فرامرزی، (۱۳۷۳) اعتماد و آنومی - آنومی یا آشفتگی اجتماعی، پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران.
- زرقانی، سید هادی و محسن حجازی جوشقانی (۱۳۹۴) ارزیابی تأثیر مؤلفه های سرمایه اجتماعی بر تمایل به مشارکت اعضای شورای اجتماعی محلات مشهد، جغرافیا و توسعه فضای شهری سال دوم پاییز و زمستان ۱۳۹۴ شماره ۳.
- ساروخانی، باقر، (۱۳۷۰) درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی، تهران: کیهان.
- شایان مهر، علیرضا، (۱۳۸۰) دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، کتاب سوم، تهران: کیهان.
- شایان مهر، علیرضا، (۱۳۷۷) دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی، کتاب اول، تهران: کیهان.
- عبدی، عباس، دروغ آتشی بر جان سرمایه اجتماعی، روزنامه شرق، ۱۳۸۵/۶/۴ www.aftab.ir
- علاقه بند، مهدی، درآمدی بر سرمایه اجتماعی، مجله علوم اجتماعی فصل نو، ۱۳۸۴ www.fasleno.com
- علیکایی سعیده و صبا زمانی (۱۳۹۵) تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی و ارتباط آن با پایداری اجتماعی محلات شهری نمونه موردی: محله عودلاجان تهران، سومین کنگره بین المللی عمران، معماری و توسعه شهری.
- غفاری، غلامرضا، (۱۳۸۰) تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر مشارکت اجتماعی و اقتصادی سازمان یافته به عنوان مکانیسمی برای توسعه روستایی در ایران، پایان نامه دکترا، دانشکده علوم اجتماعی تهران.
- فوکویاما، فرانسیس، (۱۳۷۹) پایان نظم - سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلامعباس توسلی، تهران: انتشارات جامعه ایرانیان.
- فیروزآبادی، سید احمد، (۱۳۸۴) بررسی سرمایه اجتماعی و عوامل موثر بر شکل گیری آن در شهر تهران، پایان نامه دکترا، دانشکده علوم اجتماعی تهران.
- کلمن، جیمز، (۱۳۷۷) بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشرنی.
- گیدنز، آنتونی، (۱۳۷۸) تجدد و تشخیص، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشرنی، چاپ اول.
- محسنی تبریزی، علیرضا، (۱۳۷۵) بیگانگی مانعی برای مشارکت و توسعه ملی، نامه پژوهش، شماره ۱.
- موسوی، احمد (۱۳۸۵) برنامه ریزی توسعه محله ای با تأکید بر سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: کوی طلاب شهر مشهد)، دانشگاه تربیت مدرس - دانشکده هنر و معماری
- موسوی سیدجعفر و محمد مهدی اسلامی مرزنکلاته و غلامرضا خوش فر بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت ورزشی زنان در جامعه شهری ایران، مطالعه موردی شهر گرگان، نشریه: آمایش جغرافیایی فضا، شماره: بهار ۱۳۹۳، دوره ۴ شماره ۱۱، صص ۶۲ تا ۴۱.

- موسوی میرنجف، حسن حیدری و علی باقری کشکولی، بررسی نقش سرمایه اجتماعی در نوسازی و بهسازی بافت های فرسوده مطالعه موردی شهر سردشت، مطالعات و پژوهش های شهری منطقه ای زمستان ۱۳۹۱، دوره ۴، شماره ۱۵، صص ۱۰۵ تا ۱۲۲.
- ناطق پور محمدجواد و سیداحمد فیروزآبادی (۱۳۸۴) سرمایه اجتماعی و عوامل موثر بر شکل گیری آن در شهر تهران، مجله جامعه شناسی ایران، زمستان ۱۳۸۴، دوره ۶ شماره ۴ صص ۵۹-۹۱